

СЫЛДЫСЧЫГАШ

№ 33 Август 2008
(2896) вторник чыл

1945 чылдың март 1-де үндезилеттинген.
1990 чылдың февраль 1-де катап тургустунган.

Хүнүнүн үнөри: 6.02; ажары: 21.05
Хүн дургузун уулу: 13.03
Айың үнөри: 19.40
Ажарыт

Солун вторник санында үнөр.
Садар өртэз дугуржулга езугаар.

Сылдыска *****
чагаалар

ХҮНДҮЛЭЭР МЕН

Мээң авамны Кол Ульяна Андреевна дээр. Мээң авам кон-нуг эки киж. Ол янзы-бүрү ам-данның чөмөр кылдырынга ынак. Авам аргыттынып, дааранырын-га, номчутунарынга хөлчөк ынак. Авам инек кадарарга дузалажып бээр мен. Авамны мен дыка хүн-дүдээр болгаш ынак мен. Авам база меңээ ынак.

Чингис КОЛ, 3 класс,
Адыр-Кежиг школазы.

БҮЗҮРЭЭР МЕН

Киж черле шынчы эшитиг болур. Мээң эжимниң адын Буяна Кежик-оол дээр. Ол эжимге дыка ынак, бүзүрээр мен. Эжим-биле чаңгыс класста өөренип турар бис. Кезээде ка-ды чоруур бис. Ынчангаш эжим-ге бичи шүлүүм тураскаатым. Эжим чаңы дыка эки, Чаптанчы-даа, өөренир - даа. Ынчангаштын эжимден мен Кезээ шагда чарылбас мен.

Шеңне АРАКЧАА,
5 класс, Самагалдайның №1 школазы.

ШЫНЧЫ ӨННҮҮМ

Ачам эккеп бергени Ала ыдым — Карапай Аал, бажын коданын Аажок шынчы кадарар. А мен ынак ыдымга Аргалыг-ла болза Аажок чаагай чөмни. Аян долдур каап бээр мен. Мээң ыдымның адын Кара-пай дээр. Ол 2001 чылда төрүт-түнген. Ачам өккөзгөре дыка-ла чараш, чаптанчыг эник турган. Бичи турда бис хүнүн-не ыды-высты чуур, чөмгөрер турган бис. Оон мен хүнүн агаарла-дыр турдум. Карактарында кара очки кедип алган ышкаш, оон өске черлери ак. Көөрге хүн-хү-нү-биле чаптанчыг чаражы ке-дереп-ле олар. Даңгына дег ча-раш, чаптанчыг ыт. Ам дыка-ла өскөн. Ынчалза-даа чаптанчыг, чаражы ол-ла хевээр. Ынчан-гаш мен ыдымга ынак мен. Чүгө диге мээң шынчы өннүүм ол-дур. Ыдынарга ынак болунар, уруглар!

Рогнета СЕНДАЖЫ,
3 "е" класс,
Кызылдың №14 школазы.

МӨҢГҮН-ТАЙГА КОЖУУНДА УРУГЛАРНЫҢ ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГАЗЫ

Мөңгүн-Тайга — Тывавыс-тың эң-не бедик онзагай чараш ораны. Чай болурга-ла уруглар, оолдар янзы-бүрү чараш, солун лагерьерге дыштанып эгелээр-лер. Бо чайын өөредилге эргеле-линин шугумунда нийтизи-биле 5 лагерь ажылдап турар. Ийи ста-ционарлыг лагерьер — "Ак-Хөл", "Дамырак", үш школа ча-нының лагерьерли — "Динчиге-ш", Хүнчүгеш, "Челээш". Ний-тизи-биле бо лагерьерге 672 уруг чайны өттүр дыштанганнар.

Ам бо хүннерде чүгле стацио-нарлыг лагерь "Ак-Хөлүвүсте" сөөлгү үшкү сезонда уруглар, оол-дар дыштанып турарлар. Лагерь бүрүзү тускай планнарлыг, про-граммаларлыг, сезон бүрүзү аңгы-аңгы угланышкыннарлыг. Ста-ционарлыг лагерь "Лидер", школа чанының лагерьерли "Демнежил-ге" деп программалар-биле ажыл-дап турарлар. Корум-чурум үрээш учеттарда турар уруглар, оолдар

аалчыларга солун оюннарны ойна-дып, хөл бөмбүүнге маргылдааны организастан, чараш програм-малыг концертин көргүскеннер. Байырлалын таварыштыр кожуун-нун организацияларындан ча-латкан аалчылар белек-селектер-лиг кээп, лагерьге уруглар хөйү-биле ам-даа дыштанырын, улам сайзыраарын йөрээп, күзээшкин-нерни кылганнар. Лагериристин юбилейлиг чылында улуг, чараш, 25 уруг чыдар чаа корпусту ко-жуунувус тудугжулары тудуп бер-ген. Кожууннун өөредилге эрге-лелинин удуртукчузу Очур-оол Людмила Чертаголовнаның ла-герьге чаа корпусту немей тудар планын деткээн кожуун чагырга-зынга — Очур-оол Алексей Оор-жаковичиге, тудугжуларга, бүгү дузалашкан организацияларга, хуу сайгарлыкчы Долаана Михай-ловнага четтиргенивисти илерет-пес аргавыс чок.

Чай дургузунда үш сезонда

"Ак-Хөл" аттыг лагериристеге удуртукчу болуп Өлчей Эремаа Эрес-ооловна ажыл-дап турар. Удур-тукчу-биле дең-ге ажылдап, үш сезон дургузун-да үзүктел чок уругларны ам-

Тоолайлыгга
"Дамырак"

ны чайгы үеде хөйү-биле лагерь-лерге дыштаныры-биле хаара тут-кан. Учтеттарда турар уруглар, оол-дарнын дыштанган нийти саны — 30 киж. Олардан аңгыда "Ак-Хөл" аттыг лагериристин ийиги-үшкү сезоннарынга кожууннун үш та-лантылыг уругларын деткип, халас дыштандырган бис. Олар кымна-рыл дээрге "Чингис-Хаанның кү-зели-биле" деп кинода Чингис-Хаанның бичи чораанын ойнап, Улан-Удэ хоорайда кинода тырт-тырып турар Успун Аян, респу-бликага уруглар аразынга хуреш-ке тергидеп турар Салчак Ай-Сай, республикадан дашкаар хурештер-ге киришкеш, шанналдыг черлер-ни ап турар Делгер-оол Надя.

Бо чылын "Ак-Хөл" аттыг лагеририст хөлдүн кыдынга уруг-ларны дыштандырып эгелээнин-ден бээр 15 харлап турар. Ийиги сезон үезинде юбилейин демдегеп,

данныг чөм-биле чөмгөрип турар ынак поварларывыс Алдын-кыс Донгаковна, Адыгжы Манган-оол-овичиге уругларны ынаа-даа кон-чуг. Оларныкы кылган амданныг, янзы-бүрү чөмнөрин уруглар четтик-пейн манаарлар.

Удуртукчу кижиниң ажылын-дан бүгү-ле ажылдын түннели көс-түр. Ынчангаш бүдүн чай дургу-зунда кызымак эки ажылын дараа-зында лагерьнин удуртукчулары көргүскеннер: Донгак Любовь Бүлчүновна, Иргит Долаана Кун-гуруковна ("Динчигеш", "Хүнчү-геш"), Кара-Сал Байлаңмаа Бүдү-гүровна, Иргит Чойган Даниловна ("Челээш"), Очур-оол Олег Оор-жакович, Салчак Джамилия Мол-дургаевна ("Дамырак"), Өлчей Эремаа Эрес-ооловна ("Ак-Хөл").

Чайгы үеде лагерьлерге ажыл-даар башкыларга, ажылдакчы-ларга дуза, белегкел болур кылдыр

Хөглүг
чай-2008

июнь 3-гүн хүнүндө "Мен, сен, ол, олар — шупту демниг өг-бүлө бис" деп аттыг инструктивтиг лагерьни өөредилге эргелелинин ажил-дакчылары бүдүн хүн дургузунда №1 Мугур-Аксы школазының ин-тернадынга организастан эрттир-ген. Ол хүн шупту лагерьде турар бичи уруглар, оолдар кылдыр хуула бергеннер. Боттарының арга-дуржулганын солчуп, солун оюннарга, психологтук тренинг-лерге, спортчу хөмчөглерге коман-далар идепкейлиг киришкеннер. Инструктивтиг лагерьге "Хүнчүгеш", "Дельфинер", "Челээш", "Дөспө-тер", "Беглеш", "Растишки" деп ко-мандалар идепкейлиг киришкен-нер. Түннелинде кожууннун социал төвүнүн ажилдакчыларының на-йыралдыг "Растишки" деп коман-дазы бирги черни алган. Дуржул-га солчурундан аңгыда, дараа-зында бистиң-биле чайны өттүр кады ажылдаар кол субъектилеривистиң төлээлерин чаалап, оларнын солун, ажыктыг сүмелерин дыңнап, бот-тарывыска шынчээди алган бис. Чалаткан аалчылар кымнарыл дээрге Оюн Ч.А. (СЭС), Петрова Н.А. (КОВД), өрт кезээниң ажил-дакчылары Мөнгө К.Т., Хертек В.Ш., Намчыл С.О. (соц. камга-лал). Бо чылын чаа эгелээнивис ин-структивтиг лагерьнин хаашкы-

(Уланчызы 3-кү арында.)

2008 ЧЫЛ – Россия Федерациясында Өз-бүлө чылы

Чогаадыкчы конкурс “Өзүмнер-2008” “Мээн өг-бүлөм — чоргааралым”

Уруу таштар, үрө-төлдөр
Уни эвес, эрес болзун,

Болуураап тастыр болзун,
Бора-хектеп өзөр болзун!
Шыба улустун алгыштары.

Болуураап тастыр болзун,
Бора-хектеп талгынны дөг,

Бүгү болуун таш-ла ташу
Бүгү менди өзөр болзун!

конкурска

ЧЕДИ ХААН ДЕГ ЧЕДИ БИС

конкурска

Кижилер бүрүзүнүн өг-бүлө ту-дар үези албан келир. Аңгы өг-бү-лелиг апаргаш, кижилер ойнап өскөн бажыңдан, ада-иезинден аңгы-ланып, өг-бүлө тудуп чоруй баар. Ынчан езулуг амыдырал деп чүве-ни билип эгелээр болгаш бергеде-жир, чүгө диге ада-иезинин холунга өөренип каан болгаш. Өг-бүлө ту-дары белен эвес деп чүвени кижилер бүрүзү угаадып турар, ынчангаш эртем-билип чедип, бут кырынга туруп алгаш, өг-бүлө тудар болза эки.

Мээн өг-бүлөмдө чеди хаан сылдыс ышкаш чеди кижилер бар бис. Ада-иевис бисти ажил-ишке өөредип, ажилгыр, угаан-сарыылдыг болурун чагып чоруурлар. Мен бодаарымга мээн авам, ачам беш салаа ышкаш ажы-төлү бистерге чоргаарланып чоруур болгаш бистин келир амыдырал - чурт-талгавыс эки болурунга бүзүрөп чоруур. Чүгө диге олар бисти шың-гы болгаш кижизиг кылдыр ки-жизидип чоруурлар. Ынчангаш бис оларны мунгарыдысавас,

биске бүзүрелин чидирбейн чоруу-рун күзөп чоруур бис. Бистин өг-бүлөвис бот-боттарынга ынак болгаш бот-боттарын хүндүлөжип билер, ылаңгыя өске улус ара-зынга маргышпазын болгаш сөс карышпазын кызыдар бис. Өг-бүлө бүрүзүнге берге үелер бо-ла тургулаар болгай, ынчан бот-боттарывыска дузалажып, детки-жип, карактажып, “демниг саас-кан теке тудуп чиир” деп үлгөргө домак ышкаш демниг бис. Ажыл кылырда үлөжип, демнежип ал-гаш, 2 шак иштинде караңнадып кааптар бис. Ынчангаш үнгөн-кирген кижилер магадап ханмас.

Өг-бүлө бүрүзүндө аңгы-аңгы чаңчылар болгаш солун чүүлдер турар. А бистин бир кол чаңчы-лыгыс — Чаа чыл бүдүүзүндө он ийи шак четпээнде стол артынга оруп алгаш, бүдүн чылда болган болуушкуннар чугаалажып, он ийи шак халтарга, бот-боттары-выска эки чүүлдер күзежип, келир чылда ажил-агый, акша-көпөөк, өөредилгевис эки болурун күзежип

бис. Эң кол чүве — кижилер бүрүзү бичий белекнигештер сунчур болгаш оюн-тоглаа эрттирип хонар бис. Он ийи шак ажарга авам, ачам сугуну эш - өөрү чедип келир. А чамдыкта ада-иевис ырак-узак чер чоруй баарга азы бажыңга чок турган үедө, кады төрөөннөр аразында хурал болур. Бо-ла хуралдай бээр бис. Улуг угбавыс бисти чаңгыс черге чыып алгаш чагып-сургап, чок болза болган болуушкуннар чугаала-жып, сеткиливис ханызындан хөөрежип, сагыш-сеткиливис ажитчып, хүнзедир-даа хөөре-жиптер бис. А чаңгыс борбак эр дунмавыс ада-иевистен черле чыда калбас, ынчангаш Акку-мулятор деп шолалап алган бис.

Мындыг демниг, найырал-дыг өг-бүлөгө төрүттүнгенимге дыка чоргаарланып чоруур мен.

Айлаана ОНДАР.
10-г-класс,
Кызылдың №9
школа-гимназия.

АЖЫЛГЫР, КЕЖЭЭ ӨГ - БҮЛӨ

Өг-бүлө. Бүгү делегейде, чер кырында туттунган амыдырал ал-бан өг-бүлөдөн тургустунган деп бодаар мен. Өг-бүлө дээрге база бир онзагай чүүл.

Мээн өг-бүлөмдө дөрт кижилер бар бис. Авам, акым, мен. Бис аажок найыралдыг, ажилгыр кежээ өг-бүлө бис деп санаар мен. Чүгө диге авам анаа черле орбас; бир болза дааранган, бир болза чугдунган, бир болза машиназы-биле төрөлдеринин ажил-ижин чогулткан чоруур. Акыларым шко-лачылар, олар өөрөнгөш, онаалгазын кылыр, суун суглаар, ыяжын долдур чарып алыр. Авам бисти биче сеткилдиг, хүндүлээчел,

уран-шевер, кызымак, кашпагай, чогаадыкчы, мерген угаанныг, “арзыланны арга-биле” деп чагып чоруурун бо-ла дыңнаар мен. Акы-ларым аттары Сыын-оол, Сыдым-оол. Улуг акым Сыын-оол оожум бүдүштүг, черле хый ном номчуур, угаанныг кижилер. Ол кожуун черге-лиг мөөрейлерге-даа киржип чо-руур, шаңнал-макталдыг. Оон би-чийи акым Сыдым-оол. Кызылда дүлөй уруглар школазында өөре-нип турар-даа болза, шашки, шы-дыраа маргылдааларының ти-лекчизилер, шаңналдыг черлерниң эдилекчизилер, күш-культура талазы-биле база шаңнал-макталдыг. Өө-ренири шыырак, кижилер тыппасты

тып эккээр, клазының, өг-бүлөзи-ниң, школазының, чер-чурттуун, чонунуң чөлөнгийжи, чоргааралы болуп чоруур. Мээн өг-бүлөм суурнуң чурттакчы чону-биле эки харылзаалыг. Авамның эш-өөрү, чону көвей кижилер. Авам төрөл-деринин чөлөнгийжи, чонунуң, эш-өөрүнүн бүзүрелдиг эки болуп эки чурттап чоруур. Ынчангаш мен бодаарымга, өг-бүлө — амыды-ралдың таваа, аныяк өскөннер-ниң кижизидикчизилер, частып үнөр чечектиң дазылы деп бодаар мен.

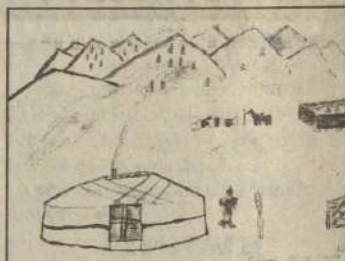
Хорагай ХУНАЖЫК.
8-а-класс, Дус-Дар
ортумак школазы.

Уруглар чугура туд!

Ынак аалывыс —
ынак чайлаавыс

Алам КУУЛАР. 8-а-класс,
Чадаананың №2 школазы.

Начын ШОЙДАК.

Дамба-Доржу КАРА-САЛ.

Найыралдыг
алышкы бис

Түмөн-Мерген САМБЫГА.
Шагаан-Арыгның
№2 школазы.

МӨҢГҮН-ТАЙГА КОЖУУНДА УРУГЛАРНЫҢ ЧАЙГЫ ДЫШТАНЫЛГАЗЫ

(Уланчызы. Эгези I-ги арында.)

нын кылырын база бүгү команда-
лар сүмөлөшкөн. Аңаа бүдүн чай
друзунда кайы лагерлер канчаар
ажылдаанын түнөп, кылган
ажылдарын делгеп, уран-талан-
тызын конкурстарга көргүзөрлөр.
Ажылда четтестерни илередип,
чедишкенин ажылдааннарны
аңаа шаңнап-мактаар сорулганы
салтанат бис.

Ак-Хөлгө эштирге сернин-не!

Лагерлерге уруглар дыштаны-
мышаан кадын быжыктырып, ой-
нап хөглээрлер. А эн-не кол чүүл
— оларнын кандыг аш-чем чип
турары, культурлуг хемчеглернин
солун эрттип турары болгаш эмчи-
нин кол хайгааралы хамааржыр.
Шынап-ла бистиң кожуунда аш-
чем талазы-биле акшаланды-

рышкынны харыылап турар
социал камгалап фондузунун тө-
лөзү С.О. Намчылга болгаш рес-
публиканын бисти аш-чем тала-
зы-биле акшаландырып турар
фондузунга четтиргенивисти иле-
ретпес аргавыс чок. Лагерге дыш-
танып турган уруглар, оолдар ян-
зы-бүрү студияларга, бөлгүмнерге
киржиң, хөй-ле чараш чүүлдерни
холу-биле кылып, чуруктарны чу-

удаа-дараа хыналдаларже үнүп,
лагериниң ажыдышкын, хааш-
кын үелеринде кожуунун иштики
херектер ажылдакчылары-биле
катчып алгаш, үргүлчү-ле назы
четпээннерниң чайгы үеде корум-
чурумунче улуг кичээнгеини уг-
ландырып турар инспекторувус
Н.А.Петрованың шудургу ажи-
лын маңаа демдеглевес аргажок.

Нийти-биле черле чылдың-на
чайгы дыштанылга бистиң ко-
жуунга эки эрттер болгаш респу-
бликага лагерлер конкурстарына
үзүктел чок шаңнадып келген бис.
Бо чылын база-ла конкурска кир-
жири-биле "Ак-Хөл" болгаш "Дин-
чигеш" лагерлеривисти кириген бис.

Ынчангаш Тывавыста бис
ышкаш чайны өттүр уйгу-чыдын
чок ажылдап турар башкыларга,
ажылдакчыларга, янзы-бүрү бу-
луннарда дыштанып турар чаш-
тар, уруглар, оолдарга кадык-
шылды, чедишкениннерни ынак
солунувус "Сылдысчыгаш" тава-
рышты күзеп, байырывыс чеди-
рип олур бис.

Алена КӨГЕЛ, Мөңгүн-Тайга
кожуунун өөредилге
эргелелиниң инспектор-методизи.

Хөглүг
чай-2008

Кызыл-Хаяда "Челээш"
лагеринин уруглары.

ТООЛЗУГ ОРАН - ТООЛАЙЛЫГ

ДЫШТАНЫРГА ОНЗАГАЙ-ДЫР

Тоолайлыг дээрге — эн чараш
оран. Мен маңаа "Дамырак" ат-
тыг лагерге дыштаныр дээш бир
дугаар келгеним ол. Эскерип көө-
рүмге бойдузу дыка чараш, арыг
агаарлыг чер болду. Аннары хөй:
те-чунма, аргар-кошкар, ирбиш,
тарбаган, тооргу. Азырал малда-
рындан сарлык онзагай. Оон дуга-
йында бистиң чогаалчывыс Саая
Майнак номунда бижээн. Сарлык —
ховар мал.

Тоолайлыгнын хемнери шап-
кын, терең. Бис Балыктыг-Эзремге
чоран бис. Ында балыктар хөй.
Кызыл-Хаядан сараспаннаш,
компот кылып ишкен бис. А орук
кыдында ак мөөгүлөр өзүп турар.

"Дамырак" лагеринге уруг-
лар үргүлчү дыштанып турарлар.
Бис башкыларывыс-биле экскур-
сиялап, янзы-бүрү оюннарны ой-
нап турган бис. Ынчангаш маңаа
солун болгаш хөглүг. Кичи бой-
дустун төлү болганда ону камнаар
деп башкыларывыс чагаан. Бой-
дусту камгалаар деп бодаар болза
сугну хирлендирбес, ойт-сигенни
чулбас, аң-меңни, куштарны кам-
галаар. Бистиң лагерге Тывавыс-
тың бүгү булуннарындан уруглар,
оолдар дыштанып келир болза ды-
ка-ла солун боор.

Даглыг, хемниг, аргаларлыг,
Чараш черде — Тоолайлыгда,
Чаштар ойнап-хөглөп турар
Таан-на эки лагеривис.
Шончалай ШИИЛЕЙ, 3 отряд.

Сүңгүлүг, шораан бедик чалымнарлыг,
Көшкелерлиг, хорумнарлыг, аргаларлыг,
Туман-булут өөрү-күдү көжүп шуушкан
Тулган чараш тоолзуг оран — Тоолайлыг.

Тываның ырак булуңу Мөңгүн-Тайгада онзагай чурумалдыг
бедик тайгаларлыг Тоолайлыгда "Дамырак" лагеринге чылдың-
на хөй уруглар, оолдар дыштанып кээп турар.

Бо чайын маңаа ниитизи-биле 60 өөреникчи дыштанган.
Уруглар каас-чараш чурумалдыг, оон кадында кадыр-берт орук-
тарлыг Тоолайлыгга чүгле ойнап-хөглөп дыштанып эвес, а оон
кокпаларына турисчи базымнарны кылганнар. Бедик тайга-
ларже үңүшкүн кылып, хөй-аңдын көдүрүп, төрөөн чериниң
үңүш-бойдузу, аң-меңи-биле тангыжып алганынга сеткил ханып,
чоргаарланмастың аргавыс чок.

Хостуг чезинде уруглар төрөөн бойдузунун дугайында, кан-
чаар дыштанып турарының дугайында чогаадыгларны бижи-
гилээ. Тываның чараш тоолзуг оранының дугайын бистиң Ты-
вавыста уругларга сонургадылыңар.

КЕЛИР ЧЫЛЫН БАЗА КЭЭР МЕН

Кичи — бойдустун төлү.
Бойдус бисти камгалап турар. Бис
бойдустун кат-чимизин, тооруун,
согуназын чыып чип турар бис.

Мен Тоолайлыгда лагерлеп
чедип келген мен. Тоолайлыгда
бир дугаар кээп тур мен. Чедип кээ-
римге Тоолайлыг деп чер дыка ча-
раш болду, шынап-ла тоолзуг
оранга дөмей. Бистер, лагерде
уруглар, оолдар шупту сараспан-
нап чоран бис. Ол чораш Балык-
тыг-Эзрем деп дыка чараш ээ-
ремни көрдүвүс. Оруувуска дилги
база таваарышкан. Бистер Кызыл-
Хаядан хөй сараспаннарны чыып
алган бис. Дыштанып турган үе-
де Тоолайлыгнын бойдузун дыка-
ла чарашсынган мен.

Лагерге турарга эки-дир:
арыг-агаарга ойнап, дыштаныр,

кадыкшылын быжыктырар. Баш-
кылар-биле бут бөмбүүн, хол бөм-
бүүн, лаптуну ойнаарга дыка со-
лун чорду. Хостуг үелеривисте
башкылар биске Тоолайлыгда кан-
дыг аннар чурттап турарын та-
ныштырган. Ховар дээн ирбиш, бө-
рү, дилги болгаш оон-даа өске аң-
мең бар болган. Ырак лагерде ба-
няны база тудуп каан. Лагеривис
удуртукчу башкызы Салчак Джа-
милля Молдургаеваның удуртул-
гасы-биле Мөңгүн-Тайгада эң-не
бедик Сүүр-Тайгаже походтавы-
шаан, үнүп чоран бис. Лагериниң
ажы-чеми-даа эки, ажылдакчы-
лары, башкылары-даа кончуг эки
болганнар. Келир чылын база-ла
ынак, чараш бойдустуг лагеримге
дыштаныр мен.

Эреге ИРГИТ, 2 отряд.

ТООЛАЙЛЫГДА ХАЯ - ДАШТАР

Мен Тоолайлыг лагеринде
дыштанып тур мен. Бир дугаар че-
дип келгештиң агаар-бойдустун
аяннын кайгаан мен. Оон соонда
эштерим-биле агаарлап, экскурсия-
лап чораш көргөн бойдузунда хая -
даштар бедик-бедик, дески-дески,
дыка-ла чараш чорду. Арга-арыг-
да кандыг-даа аң-меңнер бар. Ки-
жи арга-арыг, хая-даштарлыг чер-
леринге чедергеш, базар, арыг-
ланыр, бок октаар чер тыппайн
баар. Мындыг эки агаар-бойдус-
тук чер чок боор оң деп бодаар чо-
рум. Бистерде делегейде чок эм-
оьттар бар. Ол оьттар-биле даш-
тыкы чурттарнын эмчилери безин
улустарны эмнеп, диргизип турар
боор.

Лагерге кичи чай санында-
ла кээп дыштаныр-дыр деп бодал
башка бо-ла кирер-дир. Келир чы-
лын база-ла ынак, чараш хая-даш-
тарлыг лагеримге келир мен.

Чингис Хертек, 8 класс.

ЛАГЕРЬГЕ КЕЛИҢЕР!

Шынап-ла, Тоолайлыг ыш-
каш чараш оран чок деп болур. Бо
бичии уруглар, оолдарнын бижи-
п турары ышкаш онзагай чер. Келир
чылын чараш лагеривис "Дамы-
рак" база-ла ажылдаар, дышта-
нып кээп, онза чараш чурумалдыг
лагерге кадыңар быжыктырып,
дыштанып келиңер, уруглар, оолдар!
Джамилля САЛЧАК, "Дамырак"
аттыг стационарлыг лагериниң
удуртукчу башкызы.

КЫРГАН - АЧАНЫҢ СӨЗҮ

Экии, уруглар! Силерниң ынак солунуңарны, хүндүлүг дыштанылгада пенсионер-даа болзумза, чагыдып алган номчуп турар мен. Чүгө дээрге, ук солун чүгө бичиилерге эвес, улуг улуска база солун болуп турар. Чырыттынып турар материалдары колдуу школачы тема боорундан аныгыда, ол-бо кожуунарда, Кызыл хоорайда кандыг чүүлдер, мөөрейлер болганын, ынак башкыларынын, эш-өөрүнүн, үлгөрлүг өг-бүленин, ада-иезинин дугайында хөйүбиле бижип турарыңарны сонуургавас арга чок-тур, уруглар!

Тывавыстың шыырак дээн чогаалчыларының шүлүктөрүн, чогаалдарын парлап турары эки-дир. Оларның силерге бижип

турары дээрге уруглар солунун сонуургап турары ол-дур. Бодум хуумда база силерниң чогааткан шүлүктөрүнө номчааш, чаптап ханмас-тыр мен, уруглар. Силер ам чайгы дыштанылга үезинде чамдыктарыңар лагерлерде, чайлаагарда аалдарда, огородуңарда ногаа - чимис суггарылгазында хаара туттунган силер. Дус-Даг суурда силерниң үежилериңер база-ла ыңдыг янзылыг чайгы дыштанылганын эрттирип турар.

Эргим, уруглар! Мен силерге чаа өөредилге эгелээринин бүдүүзүндө эң эки өөредилгени, корум-чурумну күзевизишаан, солунун номчукчузу болганымда, силерни ымзандырбазыбиле дараазында шүлүкчүгешти кичээнгейиңерге бараалгаттым.

Ээлдек Люси

Кызыл дилги сагындырар
Кызыл - сарыг өңүт,
Бир хар ашкан эниимни
Бичиилерге таныштырайн.

Ооң адын Люси дээр.
Онзагайы черле илден.
Ийи буттап турупкаш,
Идегелдиг ширктээр-даа.

Кудумчуга туруп алгаш,
Кудуруун чайып
“хүлүмзүрүүр”.
Эрткен дүшкен кижилерге
“Экии” дээнзиг
оглангылаар.

Тавакта чем көрүп каанда,
Танчылап уткуп келир.
Үне-кире ээрип маңнаан,
Үнү чараш дуонгур-даа.

Ээзи бичии ырай бээрге,
Эскет чоктап истептер.
Эргеленип, халбактанган
Ээлдек чангыг Люси боор.
**Биче МОНГУШ.
Дус-Даг суур.**

Бистий календарыыс

Август

● 21 — Тускай дээди эртемниг эмчи мергежилдиг, Тыва Республиканың эңне баштайгы кадык камгалал яамызынын сайыды С.А.Серекей (1913-1958) төрүттүнгөн.

● 21-22 — 10 чыл бурунгаар (1998ч.) республиканың студентилеринин 5 дугаар следу болуп эрткен.

● 22 — Россияның Күрүне тугунун хүнү.

● 23 — Күрүнениң статистика ажилдакчыларынын хүнү.

— Совет шериглеринин Курск тулчуушкунунга немец-фашистиг дайынчыларны чылча шапкан хүн.

● 25 — 1946 чылда “Улуг-Хем” альманагы (амгы “Улуг-Хем” сеткүүл) үнүп эгелээн.

2008
Август
20 - 26

КОНКУРС

Стихотворений для
учащихся школ
“Дети — о Туве”

Республиканская детская библиотека им. К.И. Чуковского совместно с Министерством культуры и информационной политики РТ, Союзом писателей РТ, редакцией республиканской детской газеты “Сылдысчыгаш” и партией “Единая Россия” объявляет конкурс стихотворений для детей до 16 лет о республике “Дети — о Туве”.

На конкурс принимаются стихотворения на темы истории села, города, кожууна или его современной истории; о знаменательных событиях и людях, внесших заметный вклад в историю и развитие республики. Стихи можно посвящать своим мечтам, первым размышлениям о смысле жизни, природе.

Наиболее интересные работы будут публиковаться в газете “Сылдысчыгаш”.

Лучшие произведения составят сборник “Дети — о Туве”.

Конкурс проводится 15 августа по 1 октября 2008 года. Ваши работы оценят писатели, журналисты, работники культуры до 11 октября 2008 года. Авторы лучших работ ждут награждения и призы.

ПОЛОЖЕНИЕ

Условия конкурса:

1. Конкурс проводится с 15 августа по 1 октября 2008 года.

2. На конкурс принимаются стихотворения детей до 16 лет.

3. Стихотворение может быть посвящено историческому прошлому села, города или его современной истории; природе; культурной, литературной жизни; знаменательному событию или человеку, внесшему заметный вклад в историю Тувы.

4. Конкурсная работа принимается в печатном варианте до 1 октября 2008 года.

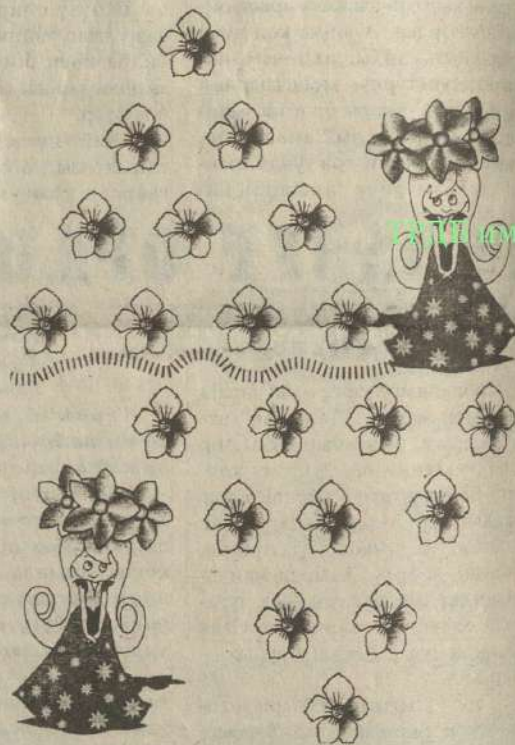
Обязательное условие к оформлению конкурсных работ: телефон; сведения об авторе — фамилия, имя, отчество; почтовый адрес; телефон; возраст; школа и класс.

Не соответствующие этим требованиям работы рассматриваться не будут. Конкурсные работы не возвращаются.

5. Работы предоставляются в Республиканскую детскую библиотеку им. К.И. Чуковского до 1 октября 2008 года по адресу: 667000, г. Кызыл, ул. Кочетова, 34 (с пометкой Конкурс).

Победителей конкурса ожидают награждения и призы.

Чечектерлиг аяң

Кырында чурукту адаанда
чурукка дөмейлештирери-биле, чи
чечектиң орнун канчаар солуп
болур-дур, уруглар?

Чегер домактар

Сеткилге ак херек.
Ажылга шынар херек.

Чарт угаан утпас,
Сарылдыг баш часпас.

Арыг үрезин өзүүчел.
Ак сеткил — бүзүрөөчел.

Сеткил чаражы — эп,
Чечек чаражы — шенце.

Черни час оттурар,
Сеткилди эжи оттурар.

Дагалыг тайбас,
Дангырактыг утпас.

Сыяп сеткил түредир,
Шолук сеткил човадыр.

Үнүш өңүн үер үрээр,
Нүгүл сөс эп үрээр.

СЫЛДЫСЧЫГАШ

“Океан-97” Бүгү Россия фестивалының дипломнатызы,
“Чонгар-лаш-2004” республика конкурзунун лауреады, Рос-
сийнның Журналистер Эвилелиниң дипломнатызы.

Түргүзүкчулары: Тыва Республиканың парлаага болгаш ин-
формация талазы-биле күрүне комитети, Тыва
Республиканың нинти болгаш профессионал
өөредилге яамызы.

Кол редактор Александр ШОЮН

Редакцияның адреси: 667000, Тыва Республика
Кызыл, Красноармейская кудумчузу, 100. Парлаа-
га бакыны, 4-кү каът, кабинеттер 75, 76, 77, 79.

ФАКС 8(394) 22-2-06-17. Телефоннары: Кол
редакторнун — 2-06-17. Секретарь — 3-17-90.
Килдистер — 3-17-87. Бухгалтериянын — 3-17-90.

Индекси 10013.

Тираж 3821 экз.

Чагыр №140.

Россия Федерациязынын Парлаага, телерадиоам-
чыдылга болгаш массалыг коммуникация херектеринин
талазы-биле яамының Ортаагы Сибирьде регионнар
арянын девискээр эргелени “Сылдысчыгаш” солуну
бүртүккүн. Херчиледи — Т-00015.

Солуну ТР-тиң “Тываполиграф” күрүениң унитарлыг
бүдүрүлгезинде парлаан (Кызыл, Шетинкина-Кравченко, 1)
Парлаагаже дугаары: график елугаар пнедельникте

10 шакта. Херек кырында пнедельникте 9.00 шакта.
Редакция бижимел чүүлдерге, тырттырган, чу-
раан чуруктарга, шуах болгаш проза чогаалдары-
га сайгарылга кылбас болгаш оларны элериңге делдир
эгитпес, авторлар-биле чагылажылгы чорутпас.

Солуну РФ-тиң парлаага болгаш массалыг
коммуникация херектеринин талазы-биле Аген-
тилединиң деткимчези-биле үндүрүп турар.